

TÜRKİYE’NİN TEHDİT ALTINDAKİ KIRSAL MİRASI RAPORU

SUNUŞ

Kuruluş yıllarında nüfusunun büyük bir bölümü kırsalda yaşayan Türkiye Cumhuriyeti’nin, köylerdeki sorunların çözümüne yönelik büyük bir çaba içerisine girdiği ancak ilerleyen yıllarda uygulamaya konulan kırsal politikaların bir süreklilik göstermediği, özellikle değişen iktidarlar ya da kişilerin vizyonu doğrultusunda sil baştan yaklaşımların ortaya konulduğu görülmektedir. Uygulanan başarısız politikaların ve toplumsal yaşamda gözlenen köklü değişikliklerin bir sonucu olarak gelinen noktada; ülkemizin kırsal yerleşimlerinin büyük oranda insansızlaştığını, kırsal mimarlık mirasımızın hızla yitirildiğini ve kırsal çevrelerin niteliği düşük, denetimsiz ve kaçak yapılaşma sorunları ile karşı karşıya kaldığını üzümlere görmekteyiz. **Türkiye Cumhuriyeti’nin İkinci Yüzyılı’na girerken** kimi zaman farkına dahi varamadan yitirdiğimiz ülkemiz kırsal mirasına yönelik artan tehditler, Odamız için **“Türkiye’nin Tehdit Altındaki Kırsal Mirası”** konulu bir rapor hazırlama konusunda uyarıcı oldu.

Günümüzde özellikle büyük ölçekli bayındırlık projeleri, kentsel dönüşüm ya da bilimden uzak restorasyon uygulamaları gibi müdahalelerle birçok kültür varlığının özgün kimliğini koruyarak varlığını sürdürmesi imkânsız hale gelmektedir. Kültür mirasının temel bileşenlerinden olan “Mimarlık Mirası” yok edildiği ya da tanınmaz hale getirildiği zaman, dünya kültür tarihinde yeri doldurulamayacak bir boşluk bırakmakta ve bizi de geçmişi olmayan kimliksiz bireylere ve topluma dönüştürmektedir.

Bilindiği gibi TMMOB Mimarlar Odası olarak mimarlık mirasının doğal ve kültürel çevre ile birlikte bir bütün olarak korunması için uzun yıllardır yoğun çaba harcamaktayız. Gerek yasal alandaki yanlış düzenlemeler gerek çeşitli kentlerimizdeki yanlış koruma karar ve uygulamaları, Oda şubelerince izlenmekte ve davalar aracılığıyla yasal müdahalede bulunmaktadır. Buna koşut olarak STK eylemliliği ile de toplumsal platformda duyarlılık geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Tüm bu çalışmaların yanı sıra yakın gelecekte karşılaşılabilecek koruma sorunlarını önceden belirlemek ve acil önlem alma mekanizmalarını geliştirmek için, tehdit altında bulunan mimarlık mirasının saptanması son derece önemlidir.

“Tehdit altındaki miras” tanımlaması, henüz varlığını sürdüren ancak karşılaştığı çeşitli sorunlar nedeniyle yakın dönemde harap olması ya da yıkılması söz konusu olan kültür varlıklarını anlatmaktadır. Tescilli ya da tescilsiz kültür varlığı niteliği taşıyan her türlü yapı, yapılı çevre ya da kültürel peyzaj alanları, tehdit açısından incelenmeli ve acil durumda olan kültür varlıkları saptanmalıdır.

Bunun için Mimarlar Odası olarak Şube ve Temsilciliklerinin sorumlu buldukları bölge içinde saptadıkları “tehdit altındaki kırsal kültür varlıkları ve sit alanları” ile ilgili bilgileri, ekte verilen “Tehdit Altındaki Kırsal Kültür Varlıkları Fişi”ne ve “Tehdit Altındaki Kırsal Sit Alanları Fişi”ne işleyerek bu fişleri merkeze göndermeleri, ülke ölçeğinde bu bilgi birikiminin derlenmesi açısından büyük yarar sağlayacaktır¹.

Bunun için her şube/temsilciliğin kendi bölgesinde bulunan, büyük tehdit altında olan ve acil önlem alınmazsa yakın zamanda yok olma riski taşıyan **en az 5 adet** kırsal kültür varlığını/sit alanını seçerek fiş düzenlemesi önerilmektedir.

Yazı ekinde söz konusu fişlerin doldurulmasında yardımcı olması için ele alınabilecek “tehdit unsurları listesi” verilmiştir. Ancak bunların yardımcı örnekler olarak sunulduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Sorumlu bulunduğunuz alanda karşılaştığınız farklı türdeki kültür mirası öğeleri ya da tehdit unsurlarını da çalışmanızda tanımlamanız, “Türkiye’nin Tehdit Altındaki Kırsal Mirası” raporunun en sağlıklı biçimde hazırlanması için büyük katkı oluşturacaktır.

Ülkemizde son yıllarda kültür varlıklarına yönelik yoğun bir saldırının olması, kuşkusuz neredeyse tüm varlıkların tehdit altında olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir. Ancak bu araştırmanın amacı, tüm tehdit altındaki kültür varlıklarını saptamaya yönelik bir envanter çalışması yapmak değildir. Şubenizin öngörüsüne göre acil ilgi bekleyen kırsal kültür varlıklarını ve sit alanlarını tanımlamak ve gelecek kuşaklara aktarılmaları için gerekli acil önlemlerin alınmasında uyarıcı olmaktadır.

Mimarlar Odası, sizlerden gelecek raporların gerek Mimarlık Dergisi’nde derlenmesi gerek toplu bir yayın haline dönüştürülmesiyle ülkenin bütününe kapsayan bir ölçekte kırsal mirası koruma duyarlılığını kamuoyu ile paylaşmayı arzu etmektedir.

Odamızın koruma alanındaki çalışmalarına yeni bir boyut getirmesini umduğumuz bu çalışmamıza katılımınız için teşekkür ederiz.

TMMOB MİMARLAR ODASI

¹ Danışma için: Zeynep Eres, Kültürel Mirasın Korunması ve Geliştirilmesi Komitesi Üyesi, e-posta: zeyneperes@yahoo.com

**TÜRKİYE’NİN TEHDİT ALTINDAKİ KIRSAL MİRASI RAPORU:
KÜLTÜR VARLIĞI/SİT ALANI FİŞİ İÇİN YARDIMCI BAŞLIKLAR**

TEHDİT UNSURLARI (Örnekleme)

- BAKIMSIZLIK
TERK
MÜLKİYET SORUNLARI
- YANLIŞ KULLANIM
YANLIŞ İŞLEVLENDİRME
- NİTELİKSİZ RESTORASYON
AŞIRI RESTORASYON – REKONSTRÜKSİYON
- BAYINDIRLIK UYGULAMALARI
MADENCİLİK FAALİYETLERİ
TAŞ OCAKLARI
KENTSEL YENİLEME / DÖNÜŞÜM BASKISI
KENTSEL BÜYÜME BASKISI
- TURİZM BASKISI
- GELENEKSEL YAPI MALZEMESİNİN BULUNMAMASI – ÜRETİLMEMESİ
GELENEKSEL USTALIĞIN SÜRMEMESİ – DOĞRU ONARIM YAPILAMAMASI
- YAPININ DEĞERİNİN BİLİNCİNDE OLMAMAK
YAPININ TESCİLLİ OLMAMASI
- EKONOMİK KISITLILIK
- GÜNCEL POLİTİK KAYGILAR
- SİLAHLI ÇATIŞMA
- SİSMİK RİSKLERE VE DİĞER DOĞAL AFETLERE KARŞI ÖNLEM ALINMAMIŞ OLMASI
- DİĞER: ...
-

TEHDİT ALTINDAKİ KIRSAL KÜLTÜR VARLIĞI FİŞİ

ENVANTER NO:

(1,2,3 şeklinde tanımlanabilir)

KÖYÜ/İLİ:

Kadastral Bilgileri (varsa):

Harita (1/1000):

Foto:

MİMARİ ÖZELLİKLERİ VE DEĞERİ, TESCİL DURUMU:

TARİHSEL VE KÜLTÜREL ÖNEMİ:

KARŞILAŞTIĞI TEHDİTLER:

YARARLANILAN KAYNAKLAR (varsa)

HAZIRLAYAN:

TARİH:

TEHDİT ALTINDAKİ KIRSAL SİT ALANI FİŞİ

KÖY ADI:

İLİ:

Harita (1/5000):

Foto:

YERLEŞME ÖZELLİKLERİ VE DEĞERİ, TESCİL DURUMU:

TARİHSEL VE KÜLTÜREL ÖNEMİ:

KARŞILAŞTIĞI TEHDİTLER:

YARARLANILAN KAYNAKLAR (varsa):

HAZIRLAYAN:

TARİH: